

NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

Att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv

En förstudie av ett antal länders arbete

Färdigställd den 15 januari 2009

Innehållsförteckning

BAKGRUND TILL FÖRSTUDIEN	4
SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	5
SYFTE OCH METOD	5
TEORETISKA OCH BEGREPPSLIGA UTGÅNGSPUNKTER FÖR FÖRSTUDIEN	6
ETT URVAL AV LÄNDERS ARBETE MED ATT STÄRKA TRYGGHETEN I STADSMILJÖER UR ETT JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV	9
1 DANMARK	9
MAINSTREAMING AV BOSTADSPOLITIK I HILLERØD KOMMUN.....	9
2 FINLAND	10
METODEN SOFT-GIS	10
SAFETY - VERKSAMHETSMODELLEN OCH MEDEL FÖR TRYGGHETSLEDNINGEN	10
HELSINGFORS	11
MUOTIALA, TAMMERFORS	11
3 FRANKRIKE	12
OTRYGGHET I PARISREGIONEN.....	12
OFFENTLIGA PLATSER OCH TRYGGHET	12
4 ISLAND	13
5 KANADA	13
SÄKRARE FRAMTID.....	13
KVINNORS DELTAGANDE I MONTREAL	14
INTERNATIONELLA KVARTERET I MONTREAL	14
OTTAWA.....	14
TORONTO - MEDBORGARBASERAD BEREDNINGSGRUPP.....	14
TORONTO – ”BETWEEN TWO STOPS SERVICES”.....	15
TORONTO - STORSTADSKOMMITTÉN MOT VÅLD MOT KVINNOR OCH BARN.....	15
BROTTMINSKNING GENOM DESIGN AV MILJÖN	16
6 NEDERLÄNDERNA	16
7 NORGE	16
MILJØVENNLIGE OG ATTRAKTIVE TETTSTEDER	16
KVINNOFORUM I ULSTEINVIK.....	16
8 SVERIGE	17
BoTRYGGT 05	17
SVENSKA STADSKÄRNOR.....	17
GOTLANDS LÄN.....	17
JÄMTLANDS LÄN.....	18
STOCKHOLMS LÄN.....	18
UPPSALA LÄN	19
VÄSTERNORRLANDS LÄN	19
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN.....	20
GÖR DET JÄMNT I PRAKTIKEN	20
ÖREBRO LÄN	20
9 STORBRIANNIEN	21
JÄMSTÄLLDHETSPLIKT (GENDER EQUALITY DUTY).....	22
DEPARTMENT FOR COMMUNITIES AND LOCAL GOVERNMENT	22

BIRMINGHAM	22
BRISTOL	23
GENDER EQUALITY AND PLAN MAKING - THE GENDER MAINSTREAMING TOOLKIT	23
GLASGOW.....	23
GREATER LONDON AUTHORITY	24
SÄKRARE RESA PÅ NATTEN.....	24
KVINNORS SÄKERHET I PARKER OCH PÅ ÖPPNA PLATSER	24
ATT GÖRA SÄKRARE PLATSER	24
PILOTPROGRAM FÖR TRYGGHETSBesøgNING I SOUTH YORKSHIRE	25
KVINNODESIGNGRUPPERNA	25
10 TYSKLAND.....	25
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING INOM URBAN UTVECKLING.....	25
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING I PLANERINGSPROCESSEN, BERLIN	26
JÄMSTÄLLDHET OCH GRÖNOMRÅDEN I BERLIN	26
JÄMSTÄLLDHETSBEDÖMNINGAR I BERLIN	27
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING I BREMEN/BREMERHAVEN	27
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING I DESSAU	27
JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING I PULHEIM.....	28
FRAMTIDSWORKSHOPS, HEIDELBERG	28
LINGEN.....	28
HANNOVER.....	28
KVINNOR PÅ VÄG OM NÄTTERNA	29
11 DISKUSSION	29

Bakgrund till förstudien

Boverket uppdrog den 20 oktober 2008 åt Nordregio att genomföra en förstudie om olika länders arbete med trygghet i stads- och tätortsmiljöer. Förstudien har avsett att belysa ett urval av olika länders arbete med att stärka tryggheten i stads- och tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv och den ligger inom ramen för de medel som regeringen avsatt för att intensivifiera arbetet med att skapa en ökad trygghet i närmiljön. Boverket föreslog att följande länder skulle studeras: Sverige, Danmark, Norge, Finland (inklusive Åland), Island, Tyskland, Kanada, Nederländerna, Frankrike och Storbritannien. Förstudien kan även innefatta ytterligare länder efter dialog med Boverket.

Uppdraget har genomförts mellan den 1 november 2008 och den 15 januari 2009. Christian Dymén har varit uppdragsledare. Anu Henriksson som är doktorand inom stadsutveckling har tillsammans med Christian kartlagt intressanta exempel i de olika länderna och därefter färdigställt rapporten. Katarina Pettersson, Senior Research Fellow, som är genusforskare på Nordregio har kvalitetssäkrat arbetet utifrån ett genusperspektiv och arbetat med att färdigställa rapporten. Peter Schmitt, Senior Research Fellow, Richard Langlais, Senior Research Fellow, Alexandre Dubois, Research Fellow har bidragit med att identifiera nyckelpersoner i de utvalda länderna.

Sammanfattning

Under ett par månaders tid har Nordregio genomfört föreliggande uppdrag åt Boverket, med syfte att kartlägga intressanta exempel på trygghetsprojekt i stadsplanering utifrån ett jämställdhetsperspektiv i ett antal länder. Länderna är Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien, Kanada samt de Nordiska länderna. För att på ett effektivt sätt – givet en tidsbegränsad studie - kunna identifiera intressanta projekt och/eller exempel i de nordiska länderna samt Frankrike, Nederländerna, Tyskland, Storbritannien och Kanada, har vi använt oss av den så kallade snöbollsmetoden. Vi kontaktade ett antal relevanta kontaktpersoner i de olika länderna, som i sin tur kontaktade de rätta nyckelpersonerna.

Resultat från föreliggande förstudie visar att framförallt Kanada, Tyskland och Storbritannien är intressanta för fortsatta studier. Tyskland visar på en bredd av projekt vad gäller framförallt jämställdhetsintegrering i stadsplaneringen, vilket inbegriper trygghetsfrågor. Kanada har varit aktiva när det gäller trygghetsfrågor i stadsplaneringen från ett jämställdhetsperspektiv. Tendensen idag verkar dock vara att trygghetsfrågan skiftar fokus från ett jämställdhetsperspektiv till andra perspektiv såsom ungdomsperspektivet. I Storbritannien finns det idag ett stort antal projekt kring trygghet i stadsmiljöer från ett jämställdhetsperspektiv.

När det gäller de nordiska länderna visar det sig att insatserna är varierade. Enligt våra resultat drivs det i stort sett inga relevanta projekt på Island. I Danmark är antalet projekt få. I Finland finns det goda exempel på trygghetsprojekt, dock inte alltid med fokus på jämställdhet. I Norge har jämställdhetsperspektivet vuxit sig allt starkare i stadsplaneringen. Dock har vi haft svårt att identifiera projekt med fokus på trygghet i

stadsmiljön. Antalet exempel från Sverige är många. Det är troligt att Sverige har ett stort antal projekt som är värda att studera vidare. Dock vill vi poängtera att snöbollsmetoden påverkat detta resultat, då våra kontakter i Sverige varit många redan från början.

Inledning

Regeringen har i en skrivelse (2007/08:39) beskrivit hur regeringen ämnar arbeta med att bekämpa mäns våld mot kvinnor. En insats i arbetet är att förbättra trygghet för kvinnor i stads- och tätortsmiljöer. Regeringen beskriver att stadsmiljöer ska vara uppbyggda så att de befrämjar ett gott liv för kvinnor och män, pojkar och flickor. Dock finns det i många städer miljöer som upplevs otrygga och som skapar rädsla hos olika människor. Rädslan för brott är ett problem för många – framförallt flickor och kvinnor. Detta skapar begränsningar i vardagslivet och i utnyttjandet av vissa miljöer.

Kvinnor och män, pojkar och flickor rör sig dagligen i det offentliga rummet där människor reser, förflyttar sig, interagerar och möts. Vi har alla behov av att förflytta oss mellan bostad, arbete, skola, service, vårdinrättningar med mera. Erfarenheter av dessa förflyttningar och utnyttjandet av det offentliga rummet skiljer sig ofta åt beroende på om du är kvinna eller man. Med andra ord har kvinnor och män med olika bakgrund skilda erfarenheter av vardagslivet. Kvinnors och mäns olika erfarenheter har studerats i forskning och i olika projekt (exempelvis BoJämt och JämKom)¹. Då kvinnors och mäns erfarenheter till viss del skiljer sig åt vad gäller utnyttjandet av det offentliga rummet är det viktigt att ett jämställdhetsperspektiv tillämpas i stadsplaneringen.

Syfte och metod

Föreliggande förstudie kartlägger hur städer i de nordiska länderna samt i andra utvalda länder arbetar med trygghetsfrågor från ett jämställdhetsperspektiv i stadsplanering – framförallt i den offentliga miljön. Resultatet är ett urval av intressanta exempel på god stads- och tätortsplanering utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Förstudien har inneburit en systematisk genomgång av de olika länderna genom att nyckelpersoner på central nivå - motsvarande Boverket, länsstyrelser och regionala samverkansorgan – har identifierats och kontaktats för en första överblick av området trygghet i stads- och tätortsmiljöer i ett jämställdhetsperspektiv. Denna genomgång har gett en ingång till nyckelpersoner på kommunal och regional nivå och utifrån de första kontakterna har ytterligare nyckelpersoner identifierats med hjälp av den så kallade snöbollsmetoden. Metoden har inneburit att vi frågat de nyckelpersoner vi har haft kontakt med om de har kunnat rekommendera andra personer med kunskaper inom området trygghet, stadsmiljöer och jämställdhet. Snöbollsmetoden som urvalsteknik kan innebära att vissa personer med relevant kunskap och information missas, på grund av

---

¹ Dymén, C (2008) *BoJämt – om jämställdhet i fysisk samhällsplanering*. Rapport 2008:01. Länsstyrelsen i Stockholms län

Lindfors, S (2007) *Ett jämställt transportsystem i Stockholm – så kan vi uppnå det*. Länsstyrelsen i Stockholms län

att personerna inte är tillgängliga eller att vi inte får reda på att de finns. Genomgången av nyckelpersoner bedöms dock som ett gott nog första steg (se BILAGA 1 för en förteckning). Dessutom har genomgången av nyckelpersoner kompletterats med en litteratur- och dokumentstudie samt Internetsökningar för att ytterligare kvalitetssäkra arbetet.

Denna förstudie innehåller framförallt en översikt av projekt med information på Internet, då många av nyckelpersonerna har hänvisat till denna information när vi kontaktat dem. Förstudien har koncentrerats till de nordiska länderna samt Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Kanada, i enlighet med uppdraget.

Urvalet av exempel som presenteras nedan kan användas till att djupstudera vissa länders eller städers arbete med att söka skapa ökad trygghet i ett jämställdhetsperspektiv. I vissa länder har det varit svårt att identifiera projekt som både inbegriper trygghet och ett jämställdhetsperspektiv i stadsplaneringen. Ibland har trygghet varit i fokus medan det i andra fall varit jämställdhetsperspektivet som varit i fokus, dock med en bredare stadsplaneringsansats. Vi väljer i vår översikt att även lyfta fram exempel som inte har båda perspektiven (trygghet och jämställdhet i stadsplanering) i fokus men där en av dem är synlig. Vi försöker även att endast lyfta fram exempel som är relativt nutida. Viktigt att notera är även att slutsatser i rapporten baseras på information från våra kontakter och den snöbollsmetod vi använder.

Teoretiska och begreppsliga utgångspunkter för förstudien

I det följande beskrivs ett antal teoretiska och begreppsliga utgångspunkter för diskussioner kring trygghet och jämställdhetsperspektiv i stadsmiljöer och tätorter. Stadsmiljöer ska enligt Svenska Regeringens skrivelse (2007/08:39) vara uppbyggda så att de befrämjar ett gott liv för kvinnor och män, pojkar och flickor. Det finns idag i många städer och miljöer som upplevs som otrygga och som skapar rädsla hos framförallt flickor och kvinnor. Detta skapar begränsningar för dem i vardagslivet och i utnyttjandet av vissa miljöer och ett jämställdhetsperspektiv är därför av vikt i planeringen av städer och tätorter.

Det svenska jämställdhetspolitiska målet definierar jämställdhet som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta övergripande mål specificeras i fyra delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Behovet av ett jämställdhetsperspektiv uttrycks bland annat i att kvinnor och män idag inte har samma makt att forma samhället och sina liv, samt att mäns våld mot kvinnor är ett problem. Kvinnor och flickor har också andra erfarenheter av vardagslivet än män och nyttjar det offentliga rummet, stads- och tätortsmiljöer på sätt som skiljer sig från mäns och pojkars.

Att arbeta med ett jämställdhetsperspektiv på planering kan innebära att integrera jämställdhet eller att arbeta med jämställdhetsintegrering. Detta är ett särskilt sätt att arbeta med jämställdhet, vilket i mångt och mycket är ett resultat av FN:s kvinnokonferens i Beijing 1995. Inom EU har jämställdhetsintegrering varit på agendan sedan Amsterdam-fördraget 1997 och medlemsstaterna måste använda sig av metod en för sitt jämställdhetsarbete. EU använder följande definition av jämställdhetsintegrering:

*”systematically examining measures and policies and taking into account such possible effects [on the respective situation of men and women] when defining and implementing them”.*²

Jämställdhetspolitiken ska genomsyra alla politikområden och jämställdhetsintegrering utgör strategin för att upp nå de jämställdhetspolitiska målen i Sverige. Det innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i såväl beslutsfattande, som i planering och utförande av en verksamhet. Förslag och beslut måste analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klargöra möjliga konsekvenser för kvinnor och män.³

Ett jämställdhetsperspektiv på stadsplanering, stadsmiljöer och tätorter innebär därför att kvinnors och mäns olika erfarenheter av vardagslivet och utnyttjandet av stadsmiljöer och den offentliga miljön tas till vara, analyseras och tillåts påverka planeringen. Att anlägga ett jämställdhetsperspektiv innebär att skapa miljöer som upplevs trygga och attraktiva för kvinnor och män – flickor och pojkar. Det kan i planeringen ske dels genom fysiska åtgärder dels genom dialog och kommunikativa planeringsprocesser som fångar människors – kvinnors och mäns, flickors och pojkars – delvis olika erfarenheter.

Studier utifrån ett jämställdhetsperspektiv, som tar kvinnors och mäns delvis olika känslor gentemot och erfarenheter av stads- och tätortsmiljöer, har bland annat visat att kön är den mest styrande variabeln när det gäller rädsla för att bli utsatt för våld. Kvinnor är räddare än män och begränsas därmed i sitt utnyttjande av stadsrummet. Trygghet handlar också om att våga släppa iväg sina barn utan rädsla för att de ska bli påkörda eller utsatta för brott⁴. Forskningen i ett jämställdhetsperspektiv har också visat att otrygghet skapas genom en ond cirkel, då människor undviker platser de upplever som otrygga vilket bidrar till att platserna blir öde och då än mer skrämmande. På platser där fler människor rör sig finns det däremot en form av social kontroll som garanterar – eller i alla fall ingjuter – trygghet. Föreställningar om otrygga platser tenderar dock att vara seglivade och förändras endast i långsam takt⁵.

---

² www.ec.europa.eu/employment_social/equ_opp/gms_en.html, 13/03/07

³ *Jämställdhet och mångfald i regional utveckling*, Framsyn Stockholm-Mälardalenregionen, [http://www.ab.lst.se/upload/Projektwebbar/Framsyn/Andra dokument/FramsynrapportSlutversion5juni.pdf](http://www.ab.lst.se/upload/Projektwebbar/Framsyn/Andra_dokument/FramsynrapportSlutversion5juni.pdf).

⁴ Andersson, B (2001) *Rädslans rum – trygghetens rum – ett forskningsprojekt om kvinnors vistelse i trafikerummet*. VINNOVA Rapport VR 2001:32

⁵ Koskela, Hille. 2003a. *Kaupungit terrorismin valtakaudella*. Johdatus urbaaniin turvallisuuspolitiikkaan. I Koskela, H. (red.) *Avoin kaupunki /suljettu kaupunki*.

Otrygghet eller rädsla för vissa platser och stadsmiljöer skiljer sig mellan kvinnor och flickor respektive hos män och pojkar (samt också mellan olika ålders- och sociala grupper), vilket blir tydligt i ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt att lägga märke till att rädsla inte direkt kan relateras till förekomsten av brott. Rädsla är således något som delvis skiljer sig från brottsligheten och påverkar såväl människors välmående som deras sociala förhållanden. Känslan av rädsla förändrar den betydelse som en plats ges av en människa och som får sitt konkreta uttryck i deras rörelsemönster. Män och kvinnor är rädda för olika platser: Kvinnor är rädda för platser där någon kan gömma sig och där det är svårt att få hjälp, medan män känner rädsla för platser där det är mycket folk, i och med att de där ofrivilligt kan hamna i en våldsam situation⁶.

Ett ytterligare begrepp i relation till ett jämställdhetsperspektiv på trygghet i stads- och tätortsmiljöer är risk, vilket har blivit ett populärt begrepp även inom stadsplaneringen. Det kan sägas vara ett begrepp med en ”proaktiv innebörd” som används för att redan i förväg hindra så kallat riskbeteende i stadsrummet. Det kan i planeringen exempelvis ske genom att synpunkter från flera olika grupper i samhället får komma till uttryck.

Social kontroll och så kallad naturlig övervakning har, utifrån olika teorier, setts motverka olika risker i stadsmiljöer och dessa kan enligt diskussionen uppnås bland annat genom att söka skapa en livlig stadsmiljö eller känsla av gemenskap. I praktiken har det ofta inneburit:

- att hindra tillfällen till brott genom att göra det svårare att begå brott, öka risken att åka fast eller minska den eventuella ”nyttan” brottet kan ge
- ökad övervakning: på ”naturlig”, organiserad eller elektronisk väg
- planering av ”ingångar” och rörelse genom väldefinierade rutter och platser samt vägar för olika trafikmedel (gång, cykel, bil) på samma nivå
- gynnande av känslan av ägandeskap, respekt, territoriellt ansvar och gemenskap
- aktiviteter, då platser där många aktiviteter genomförs under hela dygnet minskar risken för brott under alla tider på dygnet
- generell och god skötsel av den fysiska miljön

Medborgardelaktighet ses också som säkerhetsfrämjande och som ett sätt att minska otryggheten. Trots olika strategier att involvera fler grupper i arbetet är det ofta svårt att öka känslan av trygghet. Det kan även vara så att åtgärder för att öka tryggheten

---

Kirjoituksia urbaanista turvallisuuspolitiikasta. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 45.

⁶ Koskela, Hille. 2003b. *Paikkamielikuvista talousmaantieteeseen*. Turvallisuuskysymykset maantieteen tutkimuskohteena. I Koskela, H. (red.) *Avoim kaupunki /suljettu kaupunki*. Kirjoituksia urbaanista turvallisuuspolitiikasta. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 45.

resulterar i att man förlorar något annat. Exempelvis kan ökad kontroll leda till sämre social interaktion och polarisering i samhället⁷.

Ett urval av länders arbete med att stärka tryggheten i stadsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv

I det följande presenteras en sammanställning av ett urval av intressanta exempel på god stadsplanering utifrån ett trygghets- och jämställdhetsperspektiv i de nordiska länderna samt i Tyskland, Kanada, Nederländerna, Frankrike och Storbritannien. Varje exempel avslutas med att vi refererar till en kontaktperson för vidare information. Kontaktpersonen är i bästa fall den person som är eller har varit ansvarig för projektet/insatsen. Om personen inte har kunnat identifieras nämns istället den person som Nordregio varit i kontakt med och som har omnämnt eller beskrivit projektet för oss.

1 Danmark

Enligt de kontakter och den snöbollsmetod som Nordregio använt för att identifiera intressanta exempel i Danmark, visar det sig att antalet projekt med fokus på trygghet och jämställdhet i städer är få för tillfället. Under 1990-talet drevs dock ett antal projekt med fokus på säkerhet och mångfald i bostadsområden. I vissa av dem har ett jämställdhetsperspektiv använts. Dessa projekt var ofta knutna till så kallade *Kvarterloftprojekter*, som var inriktade på att bland annat integrera och aktivera invandrarkvinnor. Andra projekt med fokus på trygghet och säkerhet som gäller förnyelsearbete i stadsdelar och/eller parker har också förekommit. Dessa projekt har dock inte direkt ett jämställdhetsperspektiv.

Mainstreaming av bostadspolitik i Hillerød kommun

I sitt arbete med bostadsplanering använder Hillerød kommun könsuppdelad statistik för att genomföra jämställdhetsanalyser. Resultatet ska försäkra att alla invånare har en rimlig möjlighet att få en bostad samt känner sig bekväma med att röra sig i den fysiska stadsmiljön.

Tillvägagångssättet innebar att först samla information om bostadsbehovet för invånare i Hillerød. Kön, ålder och andra sociala kategorier är viktiga parametrar i denna analys. Analysen bidrar till att kartlägga bland annat om alla grupper har en rimlig möjlighet att få en bostad, röra sig i stadsmiljön, samt utnyttja kommunens grönområden. Detta understödjer en utveckling mot helhetsorienterade lösningar av bostadsområdet.

Resultatet ger möjlighet att fokusera på bostadsbehovet bland resurssvaga grupper som de äldre och funktionshindrade. Jämställdhetsaspekten sätter fokus på att utbudet av

---

⁷ Koskela, Hille. 2003a. *Kaupungit terrorismin valtakaudella*. Johdatus urbaaniin turvallisuuspolitiikkaan. I Koskela, H. (red.) *Avoim kaupunki /suljettu kaupunki*. Kirjoituksia urbaanista turvallisuuspolitiikasta. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 45.

bostads-/hyresrätter har betydelse för olika gruppers boendemöjligheter. Ensamstående - särskilt kvinnor - är en grupp med begränsade ekonomiska resurser och därmed begränsade bostadsmöjligheter.

Kontakt: Hillerød kommune

E-mail: hillerod@hillerod.dk

Internetsida: www.hillerod.dk

2 Finland

I Finland finns ett antal mindre projekt i gång, varav de flesta dock inte har som huvudsyfte att öka tryggheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Dock nämns ofta kvinnor som en av grupperna som drar mest nytta av trygghetsprojekt. Vad gäller Åland har snöbollsmetoden inte fungerat. Vi har inte fått någon respons från våra kontakter på Åland. Detta kan tyda på att antalet intressanta projekt är mycket få.

Nedan presenteras ett antal projekt som är intressanta från ett trygghetsperspektiv.

Metoden Soft-GIS

Soft-GIS är en vidareutvecklad version av GIS (Geographical Information System) som används för att samla, bevara, lagra, bearbeta och visualisera geografisk information. Mervärdet vad gäller Soft-GIS är att man även kan få geografisk information som produceras direkt av medborgare och de som använder den fysiska miljön. Det handlar med andra ord om information som är producerad i interaktion mellan miljön, individen och gemenskapen. Denna empiriska information kan samlas och bearbetas som en del av GIS.

Soft-GIS hjälper till att kartlägga exempelvis information om trygghet eller kvalitéer inom boendemiljön. Informationen kan därefter användas inom forskning eller som stöd till planering och beslutsfattande. Vidare kan information samlas i Internetbaserade fora där deltagare kontinuerligt kan mata in information. Soft-GIS används bland annat av projektet OPUS som drivs av två laboratorier vid Helsinki University of Technology.

Kontakt: Marketta Kyttä, Centrum för Urbana och Regionala Studier (YTK), Tekniska högskolan, Helsingfors

E-post: Marketta.kytta@tkk.fi

Internetsida: <http://opus.tkk.fi/softgis/index.htm>

Safety - Verksamhetsmodellen och medel för trygghetsledningen

Safety är en verksamhetsmodell för att på ett omfattande sätt och i brett samarbete minska rädslan för brott och vardagsbrottslighet i den fysiska miljön. Det förutsätter en bred samverkan och kommunikation mellan olika aktörer, från fastighetsägare till medborgare som använder området dagligen. Tyngdpunkten är att utveckla kollektiva metoder för att förbättra närmiljön. Åtgärder kan bland annat vara belyningsplanering, diskussioner om störande verksamhet (t ex pubar) eller att beskära eller ta bort buskage.

Safety utvecklades mellan 2002-2004 i samarbete mellan Justitieministeriet, Miljöministeriet, Helsingfors stad, konsultföretaget Lassila & Tikanoja samt bostadsföretaget Sato. *Safety* har bland annat använts i Esbo - den näst största staden i Finland, belägen i huvudstadstrakten – för att utveckla tryggheten i Esbo centrum samt vid stationen och i affärscentrat. *Safety* har också använts i Helsingfors, Vanda och Åbo.

Kontakt för verksamhetsmodellen: Mikko Virkamäki

E-post: mikko.virkamaki@kotialue.fi

Kontakt i Esbo stad: Kyösti Oasmaa, Tel. +358 9 816 25381

E-post: [kyosti.oasmaa\(at\)espoo.fi](mailto:kyosti.oasmaa(at)espoo.fi)

Internetsida: http://www.rikosentorjunta.fi/uploads/bxvguim7mvq5_1.pdf

(slutrapporten på finska)

Helsingfors

Nyligen avslutades utställningen Valot, varjot, vaarat – turvallinen valaistus (*Ljus, skuggor, faror – trygg belysning*). Syftet med utställningen var att studera rädslan hos människor som använder parker och friluftsområden samt att hitta möjligheter att minska rädslan med hjälp av belysning. Utställningsprojektet integrerade aspekter från bildkonst, ljusplanering och stadsforskning. Målet var att hitta belysningsmässiga metoder för att öka trivseln i staden. Konstnär Tülay Schakir var ledare för projektet i Helsingfors stad.

Kontakt: Tülay Schakir, tel. +358 40 730 2435

Muotiala, Tammerfors

Ett större pågående projekt är planering av bostadsområdet Muotiala i Tammerfors – den näst största stadsregionen i Finland, belägen i södra Finland. Planeringen började redan år 2002 och området kommer att bestå av radhus och låga flervåningshus för cirka 1200-2000 boende samt skola, dagis och kommersiell service i mindre skala. Området är ett pilotområde av intresse för hela landet. Målet är att utveckla en trygg boendemiljö med fokus på följande aspekter:

- gemenskap och interaktion
- överlappande och organiserade funktioner, positiv image
- trivsel

Målet är att bygga en ”trygghetsförort”. Initiativet kommer från polisen och ”Tampereen kaupungin Aluekehitys” (*Tammerfors stads regional utveckling*). Polisen har deltagit som sakkunnig med information om kriminalitet och otrygghet. Projektet grundas i Tammerfors stads trygghetsprogram, där tryggheten i den byggda miljön är en av fokusområdena. I förstudier har ovan nämnda Soft-GIS använts. Muotiala kommer att bli en modell och ett pilotfall inom området planering för ökad trygghet. Syftet är dock inte att utveckla en så kallad *gated community*, utan snarare en öppnare modell inspirerad av danska exempel.

Inom projektet framhävs ett antal aspekter som främjar tryggheten. Det handlar bland annat om att blanda olika socioekonomiska grupper samt att blanda bostäder vad gäller upplåtelseform och storlek. Gemenskap främjas genom ett byggande som uttrycker en ”mänsklig skala”. Det kommer att finnas mötesplatser, smala gator och välskötta

grönområden för en bynära känsla. Andra trygghetsåtgärder är bland annat att bygga stigar och småvägar utan mörka utrymmen samt med tillräcklig belysning av god kvalitet.

Kontakt: Ulla-Kirsikka Ekman, Arkkitehtikonttori Vainio & Ekman Oy

Tel. +358 40 521 0042

E-post: ulla.ekman@veark.fi

Kontakt i Tammerfors stad: Arkitekt Sakari Leinonen, tel. +358 40 701 5792

3 Frankrike

När det gäller Frankrike har snöbollsmetoden varit svår att tillämpa. Nordregios förfrågningar via E-post har endast genererat ett fåtal svar. Sökningar via Internet har inte heller givit ett tillfredsställande resultat. Dock presenteras nedan ett par intressanta exempel. I det första exemplet är trygghet och rädsla i fokus. Jämställdhetsperspektivet har dock inte applicerats. Det andra exemplet beskriver ett forskningsprojekt om trygghet och offentliga platser som bedrivs vid *Centrum för studier och forskning inom administrativ vetenskap* (Centre d'études et de recherche de science administrative) vid Phantéon universitetet.

Det verkar som att exempel där trygghet och jämställdhet i stadsmiljöer behandlas är få. De två nedanstående exemplen har trots detta lyfts fram då de kan vara av intresse utifrån ett trygghetsperspektiv.

Otrygghet i Parisregionen

Sedan 2001 står regionkontoret i Paris (Ile de France) för en regional enkät som mäter medborgares känsla av otrygghet. Den senaste enkäten genomfördes 2007 och följer upp tidigare mätningar från 2001, 2003 och 2005. Enkäten heter *Att vara offer och att känna otrygghet i Ile de France* (Victimations et sentiment d'insécurité en Ile de France) och genomförs av *Institutet för bostads- och urbanforskning* (Institut D'aménagement et urbanisme). Mer information på Franska finns på: <http://www.iaurif.org/nos-etudes/detail-dune-etude/etude/victimation-et-sentiment-dinsecurite-en.html>.

2007 års undersökning skickades ut till befolkningen i 920 kommuner. Resultaten visar att flest antal våldsbrott sker på offentliga platser. En av två invånare känner rädsla eller är otrygga i sitt hem, i sitt kvarter eller i kollektiva transportmedel.

Intressant är att undersökningen saknar ett jämställdhetsperspektiv. Materialet riskerar därmed att bli missvisande då det är tydligt att kvinnor och män är rädda och känner otrygghet för olika saker (se exempelvis Koskela 2003b i inledningen till denna rapport).

Kontakt: Marianne Anache.

E-post: marianne.anache@iau-idf.fr

Offentliga platser och trygghet

Trygghet och säkerhet på offentliga platser är ett huvudtema vid *Centre d'études et de recherche de science administrative* (Center för studier och forskning inom administrativ vetenskap) vid Phantéon universitetet. Information på hemsidan tyder på att ett jämställdhetsperspektiv saknas även i detta exempel.

Kontakt: contact@cersa.cnrs.fr

Internetsida på franska: <http://www.cersa.cnrs.fr/spip.php?article116>.

4 Island

Nordregios kontakt med experter och tjänstemän på Island visar att det är och råder brist på trygghetsprojekt från ett jämställdhetsperspektiv, och också med ett jämställdhetsperspektiv i stadsplanering på Island.

5 Kanada

I Kanada, visar Nordregios efterforskningar, att det finns lång erfarenhet av att arbeta med ett jämställdhetsperspektiv i stadsplaneringen, särskilt i städerna Montreal och Toronto. I dessa städer fanns, i början av 1990-talet, flera initiativ för att hindra mäns våld mot kvinnor genom planering och design. Bland annat projektet *Kommittéer för säker stad* (Safe City Committees) ordnades inom kommunförvaltningen i städerna Toronto, Montreal, Vancouver, Calgary och Halifax-Dartmouth. För närvarande är aktiviteterna få, med undantag av Montreal.

Kontakt: Gerda R. Wekerle, York University, Toronto, Ontario. Tel: 416-736-5252

E-post: gwekerle@yorku.ca

Vi ser fyra trender inom trygghet och säkerhetstänkandet i kanadensiska kommuner:

- Konsultativa processer, såsom särskilda rådgivnings- och beredningskommittéer eller arbetsgrupper.
- Riktlinjer för *säkra städer* (safe city guidelines), policies och riktlinjer i kommunala översikts- och detaljplaner, och/eller särskilda säkerhetsplaner.
- Användning av "säkerhetsgranskning" som utvärderingsverktyg.
- Observationer, med hjälp av säkerhetsindikatorer.

Säkrare framtid

I Cowichan-regionen, i British Columbia, började lokala regeringar samarbeta 1996 för att göra säkerhetsstudier fokuserade på kvinnor, barn och andra sårbara grupper i ett projekt kallat *Säkrare framtid* (Safer Futures). Detta samarbete ledde också till flera rekommendationer inom stadsplaneringen och det har lett till ett fortsatt arbete med mångfacetterad samhällsutveckling och forskningsprogram inom säkerhet.

Kontakt: Cowichan Valley Safer Futures is a program of Cowichan Women Against Violence Society (CWAV). Tel: (250) 748-7000

E-post: saferfutures@cwav.org

Internetsida: <http://www.saferfutures.org/>

Det finns även liknande projekt och organisationer, som arbetar brett för att förbättra kvinnornas ställning i samhället, till exempel i Williams Lake, British Columbia (*The Women's Contact Society*), i Regina, Saskatchewan (*Women of the Dawn Counselling Centre*, *Regina Indigenous Women*) och i Montreal, Quebec (*Déclaration citoyenne des femmes de Sainte-*

Marie). De här organisationerna har ett brett intresse för att förbättra kvinnornas liv, och deras verksamhet inkluderar också fysiska förbättringar i boendemiljön.

Kvinnors deltagande i Montreal

Staden Montreal har lång tradition av kvinnors deltagande och ett jämställdhetsperspektiv i samhällsplaneringen, särskilt när det gäller planering kring kollektivtrafik. Redan 1996 blev det till exempel möjligt för kvinnor att be busschauffören att stanna mellan hållplatserna för att komma närmare sitt rese mål.

Internationella kvarteret i Montreal

Projektet *Internationella kvarteret i Montreal* (Quartier international de Montréal) är ett stadsförnyelseprojekt i ett område med många lediga lägenheter, gamla byggnader och en (högt belägen) motorväg. Förnyelsen innebär innovativa säkerhetslösningar såsom bredare gångvägar, med en häck, vilka skyddar gångtrafikanter från trafiken; och gatubelysning planerad utifrån fotgängarnas behov, vilket bland annat inneburit att eliminera mörka ställen på gångvägar. Människor ska också lockas till området genom bland annat konstnärlig aktivitet.

Kontakt: Conseil des Montréalaises.

E-post: conseildesmontrealaises@ville.montreal.qc.ca

Internetsida : www.qimtl.qc.ca.

Ottawa

I Ottawa finns sedan 1992 en liten organisation som jobbar med kvinnors säkerhet på offentliga platser, Women's Initiatives for Safer Environments (WISE). De har jobbat med Säkerhetsgranskningar av samhällen (Community Safety Audits) i olika stadsdelar, parker, runt skolor, köpcentra, bostadsområde, bilparkeringar samt kring hållplatser för kollektivtrafik etc. Organisationen finansieras av staden Ottawa. Vem som helst som känner sig otrygg i stadsmiljön kan kontakta WISE-kontoret och berätta om platsen som behöver åtgärdas ur ett säkerhets- och trygghetsperspektiv. Organisationen arrangerar också promenader för medborgare, vars perspektiv och synpunkter annars inte eftersöks eller tas upp. De dokumenterar och skapar dessutom rekommendationer om hur platsen borde förbättras så att den blir tryggare och säkrare bättre för kvinnor och andra utsatta grupper.

Kontakt: Valerie Collicott

E-post: valeriecollicott@wiseottawa.ca

Internetsida: www.wiseottawa.ca.

Toronto - Medborgarbaserad beredningsgrupp

Toronto inledde redan på 1980-talet flera innovativa brottsförebyggande projekt som gav staden ett gott rykte, även internationellt. Kvinnor spelade en viktig roll i denna utveckling av projekt, till en början med aktiviteter för kvinnor initierade av dem själva. Efter upprepade våldtäkter i början av 1980-talet, involverades kvinnor i ett samarbete med lokalpolitiker, tjänstemän, gräsrotsaktivister och en *medborgarbaserad beredningsgrupp*. Detta gjordes i anslutning till projektet *Säker Stad* (Safe City). Flera kommittéer och samarbetsgrupper bildades (inkluderande fullmäktigeledamöter, polis och medlemmar från kvinnoorganisationer) för att öka både säkerheten *per se* och känslan av trygghet och säkerhet hos kvinnor i Toronto.

Detta projekt ledde till en mängd initiativ och konkreta resultat såsom utvecklingen och förverkligandet av *Riktlinjer för granskningar av kvinnors säkerhet* (Women's Safety Audit Guide) (se närmare nedan om METRAC), vilka kvinnor använt för att utveckla förslag till förbättringar i planering och utformning av parker, kommunala bostadsområden, parkeringsgarage och när det gäller gatubelysning. Myndigheter som arbetar med stadsplanering har också fått checklistor för att lättare kunna ta hänsyn till synpunkter i ett jämställdhetsperspektiv. Dessa riktlinjer har sedan använts i flera städer, inte bara i Kanada.

Internetsida: <http://www.metrac.org/>

Toronto – ”Between two Stops Services”

Ett stort samarbetsprojekt kring planering och design har också genomförts. Detta resulterade i förändringar av tunnelbanestationer, placering och design av busshållplatser samt ett införande av rätten för kvinnor att kliva av bussen mellan hållplatserna på kvällen efter klockan 21 - *Between two Stops Services*. I allmänna parkeringshus blev det också standard att man skulle ha nödtelefon och tydlig skyltning. Projektet innebar också förändringar av belysning för fotgängare. Kommittén organiserade också utbildningskampanjer.

Många av de här förändringarna har blivit standard i Toronto medan själva kommittén har omorganiserats av kommunstyrelsen till att bli en säkerhetskommitté som numera fokuserar på ungdomsbrottslighet istället för våld mot kvinnor. Kvinnoorganisationer är inte längre medlemmar i den nya kommittén och deras påverkan på kommunstyrelsen har därmed minskat.

Kontakt: Gerda R. Wekerle, York University, Toronto, Ontario. Tel: 416-736-5252

E-post: gwekerle@yorku.ca

Toronto - Storstadskommittén mot våld mot kvinnor och barn

Metropolitan Action Committee on Violence Against Women and Children, METRAC är en allmännyttig organisation som arbetar för att kvinnor, ungdomar och barn inte ska bli utsatta för våld i någon form. De organiserar också utbildning inom säkerhet och började redan för 20 år sedan med att utveckla *Process för säkerhetsgranskning* (Safety Audit Process) i Kanada. Kommittén ger också rekommendationer för att utveckla långsiktig säkerhet i hela staden Toronto. *Process för säkerhetsgranskning* har också använts i flera andra städer runt världen, i Kanada bland annat i Ottawa-Carleton, Ontario. *European Forum for Safety* (EFUS) har anpassat och översatt *Process för säkerhetsgranskning* till flera olika språk. FN-organet UN-HABITAT blev också inspirerat av detta verktyg under 1999, och har medverkat till att processen har använts i flera afrikanska städer, men också i Polen och Belgien.

Internetsida: <http://www.metrac.org/>.

Brottninskning genom design av miljön

Under de senaste åren har så kallad *Brottninskning genom design av miljön* (Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)) utvecklats och det finns lokala aktörer i flera städer såsom i Ottawa, Peel Region, Regina, Saskatoon och Ottawa (se till exempel <http://www.cptedontario.ca>). Detta förhållningssätt inom planering och utveckling är mer allmänt inriktat på att minska brott men den har inte något särskilt jämställdhetsperspektiv.

Internetsida: <http://www.cptedontario.ca>.

6 Nederländerna

Nordregios genomgång visar att jämställdhetsperspektivet och trygghetsfrågor inte är särskilt prioriterade i stadsplaneringen för tillfället, vilket skiljer sig från situationen under 1980- och 1990- talen. Flertalet studier i ämnet är från den tiden och därmed till viss del föråldrade. Denna slutsats baseras på information från Nordregios kontakter med både offentliga och privata forskningsinstitutioner (KEI, Leiden University, Planterra) samt kommunala och statliga myndigheter.

7 Norge

Jämställdhetsperspektivet i Norge blir allt mer viktigt. Tendensen att integrera ett jämställdhetsperspektiv i regional och kommunal planering är tydlig. Dock har Nordregio inte kunnat identifiera projekt som specifikt haft trygghet och jämställdhet i fokus. Intressant är dock att den norska regeringen har påbörjat ett projekt i samarbete med kommunala myndigheter för att integrera kvinnor i bland annat stadsplaneringen. Fokus är här på deltagande i stadsplanering från ett jämställdhetsperspektiv snarare än trygghet

Miljøvennlige og attraktive tettsteder

Ytterligare ett projekt är Miljøverndepartementets *Miljøvennlige og attraktive tettsteder* som bedrevs mellan 2001 – 2005. Kvinnor ansågs vara en särskilt strategisk grupp. Intressant från slutrapporten är slutsatsen att män generellt lägger mer vikt på frågor såsom möjligheter för jakt och fiske, väginfrastrukturfrågor och parkeringsförhållanden, medan kvinnor lägger mer vikt vid frågor såsom tillgång till mötesplatser, estetik och andra ”mjuka värden” när det gäller attraktivitet och miljövänlighet i tätorter. Det är ändå få tätorter som har satt upp projekt där kvinnor är i fokus. Undantaget är Flatanger kommun med *Kvinneting* och *Kvinnoforum i Ulsteinvik*.

Internetsida: <http://www.tettsteder.no/>

Kvinnoforum i Ulsteinvik

Ulsteinvik kommuncentrum⁸ hade 2004-2005 ett diskussionsforum för kvinnor med fokus på trivselåtgärder för kvinnor. Det handlade också om att lyfta fram kvinnors önskemål och behov för att bidra till att kommunen blir mer attraktiv och mer

---

⁸ Ulsteinvik har 30 000 invånare och ligger i västra Norge i Møre og Romsdals region.

miljövänlig. Arbetet började med en tillfällig grupp som skulle kommentera planer om ett nytt hotell/kulturhus i kommunen. *Kvinnoforum* utvecklades och kom att diskutera även frågor såsom villkor för unga människor, arbetsplatser för kvinnor, kulturutbud, mötesplatser samt trafikfrågor i stadskärnan. *Kvinnoforum* önskar vara en pådrivare och en diskussionspartner vad gäller centrumutvecklingen och andra frågor som berör kvinnor i kommunen.

Kontakt: Nils Ertesvåg, Tel.: 70 01 77 10

E-post: nils.ertesvag@ulstein.kommune.no

8 Sverige

De exempel på trygghetsrelaterade projekt som presenteras nedan är många. Detta innebär inte att Sverige i sin helhet har fler goda exempel än andra länder. Att antalet exempel är stort beror snarare på att Nordregios kontaktnätverk inom Sverige är brett och bidrar därmed till en väl fungerande snöbollseffekt. Boverket har redan gjort en första sammanställning av goda exempel i Sverige. Följande lista ska därmed ses som ett komplement till de exempel som Boverket redan har tagit fram och redovisat.

BoTryggt 05

BoTryggt05 är en rapport som utgivits av polismyndigheten i Stockholms län tillsammans med forskare vid KTH och Chalmers. Rapporten eller snarare manualen syftar dels till att bygga bort brott och dels till att bygga in trygghet i våra bostadsmiljöer. Mer information

Internetsida: www.botryggt.se.

Svenska stadskärnor

Svenska stadskärnor ger varje år ut priset Tryggare stadsmiljö. En insats som syftar till att bidra till ökad trygghet för människor i stadens centrum belönas. Både större och mindre åtgärder kan vara aktuella, det är resultatet som är det viktiga.

Kontakt: Pernilla Seger, svenska Stadskärnor.

E-post: Pernilla.seger@svenskastadskarnor.se

Internetsida:

<http://www.svenskastadskarnor.se/new/user/infosite.asp?RootID=147&SiteID=6>

www.svenskastadskarnor.se

Gotlands län

Gotlands kommun har vid olika skeden och på olika sätt arbetat med trygghetsfrågor i samhällsplaneringen. En satsning med olika mörkervandringar gjordes för några år sedan på initiativ av och tillsammans med föreningen *Zontorna* (kontaktperson Susanne Belfrage).

Kontakt: Kicki Scheller, Länsstyrelsen Gotland.

E-post: kicki.scheller@i.lst.se.

Jämtlands län

Östersunds kommun

Östersunds kommun har till och från haft ett aktivt jämställdhetsarbete, dels i vissa planprocesser, men även i samverkan med Vägverket i projektet *jämställda resor och transporter*.

Kontakt: Erika Stenberg, projektledare.

E-post: erika.stenberg@ostersund.se

Stockholms län

Huddinge

Huddinge kommun stärker för närvarande arbetet med områdesutveckling inom ramen för visionen delaktighet. I det arbetet ingår dialog och inflytande och vi använder olika metoder och former av delaktighet. Några av metoderna som återkommande genomförs i våra områden är områdesvandring/trygghetsvandring men också framtidsverkstäder dit de boende bjuds in för att arbeta fram initiativ och förslag på åtgärder för en positiv utveckling av området.

Som ett underlag till detta finns en serie trygghetsundersökningar och statistik om faktisk brottslighet liksom oro och otrygghet och där tryggheten ur ett jämställdhetsperspektiv är en viktig del.

Bostadsbolag och andra involveras i arbetet tillsammans med kommunen arbetar även för att utveckla hela processen från medborgardialog till teknikstöd för att enkelt skapa digitala kartor (GIS) med kartlagda platser, åtgärdsförslag och utförda åtgärder.

Kontakt: Anders Winald, Huddinge kommun.

E-post: Anders.vinald@huddinge.se

Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor tillsammans med White arkitekter diskuterar trygghet i det halvperiferia förtätningsbandet runt Stockholms innerstad.

Internetsida:

http://www.spacescape.se/pdf/Ballstaviken_Spacescape_070702.pdf

Sundbyberg

I pågående arbete med ny översiktsplan arbetar kommunen aktivt med trygghetsfrågor eftersom hela översiktsplanarbetet genomsyras av likabehandlingsperspektiv. Det innebär att trygghetsfrågor per automatik har fokus. Trygghetsfrågan blir bland annat belyst utifrån tankesättet ”Trygg hela livet”, ett livscykelperspektiv, med individen i fokus. Just nu pågår arbete med att ta fram ett samrådsförslag som förväntas antas av kommunstyrelsen i februari 2009 och samråd beräknas därefter pågå under mars-maj.

Kontakt: Lisa Brattström, Sundbybergs stad.

E-post: Lisa.brattstrom@sundbyberg.se

Uppsala län

Allt ljus på Uppsala

Under oktober – november 2008 genomfördes i Uppsala kommun, tillsammans med organisationen *Vi i stan* ett projekt med titeln *Allt ljus på Uppsala*. Syftet med projektet har bland annat varit att skapa trygghet genom olika former av sätt att belysa hus och delar av staden, och också att söka framhäva att staden är spännande och vacker – samt genom detta bidra till att människors rör på sig. Projektet har inte haft ett uttalat jämställdhetsperspektiv.

Internetsida: www.uppsala.se

Trygg i Uppsalas stadskärna?

Henrik Larsson och Thomas Eriksson skrev sin D-uppsats inom ämnet urbana studier med fokus på trygghetsfrågor vid Uppsala universitet. Irene Molina var handledare. Uppsatsen heter *Trygg i Uppsalas stadskärna? En fallstudie om upplevd trygghet och arbetet för att förbättra denna*. I studien visar det sig att andelen kvinnor som känner sig otrygga är högre än andelen män.

Västernorrlands län

Botniabanan-Ådalsbanan

I det stora arbetet med att bygga Botniabanan och att förbättra Ådalsbanan ingår stora satsningar för att skapa bra resecentra. I detta arbete finns trygghetsaspekten med exempelvis i Örnsköldsvik, Husum, Kramfors, Sundsvall och Härnösand.

Kontakt: Mats Henriksson, länsarkitekt.

E-post: Mats.henriksson@y.lst.se

Bästa resan

Ett nytt projekt "Bästa resan" har just påbörjats inom Västernorrlands län (länsstyrelsen är projektägare). I detta projekt ska man arbeta med trygghetsaspekten och där är alla kommuner, landsting, trafikverk, länstrafik osv inblandade.

Kontakt: Nina Loberg, 070-255 32 52

E-post: nina.loberg@y.lst.se

Kramfors

Landstinget, Länsstyrelsen och kommunerna bedrev projektet "Hållbara transporter" under förra strukturperioden. Inom projektet anlades bl.a. en pendlingsparkering i Ullånger i Kramfors kommun, där trygghetsaspekten fanns med.

Kontakt: Mats Henriksson, länsarkitekt.

E-post: Mats.henriksson@y.lst.se

Sollefteå

Det finns ett Trygghetsråd/Brottsförebyggande råd som arbetar med stadsmiljö, belysning och stadsparken i centrala Sollefteå. Rådet förbereder också insatser i kommunens mindre tätorter.

Kontakt: Gunilla Rudehill. Tel: 0620-68 23 11

E-post: gunilla.rudehill@solleftea.se

Sollefteå

Resurscentrum för kvinnor i Sollefteå har anordnat "rundvandringar" i samband med planer samt föreslagit konkreta åtgärder i stadsmiljön för att få in bland annat trygghetsaspekten.

Kontakt: Annika Fälldin. Tel: 0620-68 20 00.

Västra Götalands län

Göteborg

I rådet *Tryggare och mänskligare Göteborg* samverkar Göteborgs stad, universitet, myndigheter, organisationer, föreningar och företag för varje medborgares trygghet och för att stadens offentliga miljöer skall vara tillgängliga för alla. En del i arbetet med tryggare och mänskligare Göteborg handlar om den fysiska miljön.

På hemsidan finns en hel del länkar till intressanta skrifter och projekt som behandlar trygghet i bland annat stadsmiljöer.

Hemsidan är: <http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/>. Hemsidan refererar bland annat till en trygghetsmanual där man hittar råd, tips och checklista för trygghetsvandringar. Trygghetsmanualen finns på: http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/stegforsteg_version2.pdf.

Kontakt: *Tryggare och mänskligare Göteborg* – när det gäller stadsmiljöer:

Arkitekt Gerd Cruse Sondén.

E-post: gerd.cruse.sonden@stadshuset.goteborg.se

Gör det jämnt i praktiken

Programmet *Gör det jämnt* vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län . Programmet vände sig till offentliga verksamheter som ville utveckla konkreta metoder och arbetsformer för att integrera jämställdhet i sitt externa arbete, dvs. i de tjänster som länets invånare möter och använder, t.ex. skola, socialtjänst, sjukvård, samhällsplanering mm. Programmet avslutades 2007-12-31. Slutrapporten finns att ladda ner på http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/amnen/Jamstallldhet/Jamstallldhetsintegrering/Goda_exempel/Gor_det_jamnt.htm. I slutrapporten lyfts problematiken med otrygghet fram.

Kontakt: Charlotte Bäfverfeldt.

E-post: Charlotte.bafverfeldt@gmail.com

Örebro län

ÖrebroBostäder AB

ÖrebroBostäder AB arbetar med trygghetsfrågor i sin verksamhet. Det finns dock inga projekt i dagsläget som anlägger ett direkt jämställdhetsperspektiv. ÖrebroBostäder AB skickar dock varje år ut en enkät till de boende med ett antal frågor. Den senaste enkäten visade att 78,5 % av de som svarade upplever att de är trygga i sin stadsdel. De frågor som ingår i trygghetstemat i enkäten är följande:

- Trivsel i trapphus
- Trivseln i huset / kvarteret
- Säkerheten mot inbrott i lägenheten
- Kontakten med grannarna
- Personlig trygghet i trapphuset
- Personlig trygghet i källar-/ vindsutrymmen
- Förrådens säkerhet mot inbrott
- Belysningen på gården och nära huset
- Personlig säkerhet i området kvällar och nätter

Arbetet med trygghetsfrågor är något som ÖrebroBostäder arbetar med kontinuerligt i sitt arbete och hela tiden utvecklar. I en del stadsdelar genomförs dialogkvällar med trygghetstema då vi bjuder in de boende för att diskutera hur de upplever tryggheten i stadsdelen. Deltagandet bland de boende varierar. Vid dessa sammankomster deltar även representanter från kommunen och hyresgästföreningen. Ibland är även polisen med på dialogkvällarna. På mötena diskuteras dels den fysiska miljön - exempelvis var det är dålig belysning, högt buskage med mera - dels hur de boende upplever tryggheten i stadsdelen. Tillsammans med Örebro kommun anordnar ÖrebroBostäder även trygghetsvandringar i stadsdelarna en gång per år.

ÖrebroBostäder arbetar aktivt med stadsdelsutveckling och boinflytande. De anser att det är viktigt att de boende lär känna varandra. I de olika stadsdelarna arbetar man med att få igång engagemang bland de boende. Det kan handla om barnaktiviteter, gårdspysslare, tvättstugevärdar med mera. Det är viktigt att få igång ett engagemang vilket i sin tur ökar tryggheten och trivseln i stadsdelarna.

Vid ombyggnation och nyproduktion tänker ÖrebroBostäder även på trygghetsaspekten vid exempelvis utformningen av entréer, belysning i trapphus, tryggheten i tvättstugor och källare/ vindar.

Kontakt: Erika Johansson, ÖrebroBostäder AB.

E-post: Erika.johansson@obo.se

9 Storbritannien

Hantering av trygghetsfrågor i stadsplaneringen i Storbritannien anses vara bred och den utgörs övergripande av ett antal lager och riktlinjer (*Crime & Disorder Act 1998*, *National Strategy for Neighbourhood Renewal* och *National Community Safety Plan*). Allmänna råd för hur arbetet kan göras ges också (bland annat i *Planning Policy Statement 1 – Delivering Sustainable Development*, *Safer Places* (Regeringens råd för brottsförebyggandet inom planeringssystemet), *Living spaces* (arbete kring att förbättra grönytor), samt *Design against crime*). Det finns således många initiativ och de förändras fortlöpande, vilket ibland är problematiskt då bland andra planerare och arkitekter har svårt att följa alla förändringar. I Storbritannien finns flera olika projekt för att höja framförallt kvinnors säkerhet i staden.

Jämställdhetsplikt (Gender Equality Duty)

En slags *Jämställdhetsplikten* för planering (Gender Equality Duty) presenterades 2007 i Storbritannien. Den kräver att lokala planeringsmyndigheter tar hänsyn till jämställdhet mellan män och kvinnor. Myndigheterna måste således analysera vilka effekter och följder nya stads- och förnyelseplaner har för kvinnor respektive män. Enligt forskaren Gemma Burgess från Cambridge universitet har de här reglerna dock inte haft någon större påverkan på planeringen ännu. Verktyg för *Jämställdhetsplikten* är till exempel *Jämställdhetsplaner* (Gender Equality Schemes) sedan 2007 som gör att det enligt lag är nödvändigt att ta hänsyn till jämställdhetsperspektivet. Vissa av de här planerna hänvisar till säkerhet och rekommenderar bland annat bra belysning samt låga grindar. Verktyg för att utvärdera huruvida hänsyn tagits till jämställdhet i planeringen är *Jämställdhetskonsekvensbedömningar* (Gender Impact Assessment som en del av Equality Impact Assessments). Exempel på en jämställdhetsplan finns på: www.salford.gov.uk/gender-equality-scheme.doc.

Department for communities and local government

År 2006 grundades *Department for communities and local government* i Storbritannien. Dess mål är att skapa mångfaldiga och attraktiva platser för människor att leva och arbeta i. I det arbetet ingår att sträva efter jämlikhet, samhörighet i samhället, reglering av byggande samt brandsäkerhet. Myndigheten använder också en form av *jämställdhetsplan* (Gender equality scheme) och en av prioriteringarna är stöd till utsatta kvinnor (vid sidan om ekonomiskt stöd samt medborgardeltagande). Syftet är att erbjuda tryggare platser för att leva och jobba i samt att erbjuda boende, som bättre motsvarar individuella behov. En del av arbetet med sårbara kvinnor sköts av *Government Equalities Office*.

Internetsida: <http://www.communities.gov.uk/>

Jämställdhetsperspektivet har dock enligt vissa bedömare inte varit högst prioriterat i Storbritannien under de senaste åren, då fokus främst varit på frågor om etnicitet. Det har således funnits ett visst ointresse för, och i viss mån motstånd emot, att arbeta med jämställdhetsfrågor i planeringen. I de städer som haft ett mer aktivt jämställdhetsarbete har det inte sällan funnits en eller två engagerade personer som har drivit frågan. Generellt kan man säga att det behövs mera utbildning för myndigheter och planerare för att få de nya lagarna att följas och komma till användning i praktiken.

Birmingham

Birmingham City Council använder ett elektroniskt nätverk för att uppmuntra feedback från kvinnoorganisationer kring utvecklingsplaner. De har också en belysningsplan för ökad säkerhet på kvällarna. Målet är också att skapa dynamiska och energiska nattmiljöer som belysningen bidrar till att framhäva. Belysningen bidrar också till att skapa attraktiva platser, framhäva speciella byggnader eller arkitektoniska drag, tydligt framhäva vissa gator samt tydliggöra vissa platsers typiska kännetecken.

Kontakt: Kate Snell

E-post: kate.snell@birmingham.gov.uk

Internetsida:

http://www.birmingham.gov.uk/GenerateContent?CONTENT_ITEM_ID=124902&CONTENT_ITEM_TYPE=0&MENU_ID=15487&EXPAND=12257.

Bristol

Bristol City Council för en jämställdhets- och jämlikhetspolitik för att garantera att ingen person eller samhällsgrupp blir missgynnad. Stadsplanerare arbetar tillsammans med polisen och olika organisationer för att främja säkerhet på offentliga platser. Säkerhet och trygghet ses dock inte bara som en jämställdhetsfråga, trots att alla är medvetna om att kvinnor ofta känner sig mera sårbara - och de facto är mer sårbara på ställen som är folktomma och dåligt belysta såsom vid parkeringsplatser och vissa offentliga platser. Ett exempel på ett projekt i Bristol handlade om att kvinnliga cyklister var oroliga när de nyttjade vissa avlägsna delar av cykelvägarna i staden. Vägen var byggd längs ett gammalt oanvänt järnvägsspår. Genom att beskära närliggande buskage och genom att öka synfältet minskade antalet brott, vilket i sin tur ledde till att fler kvinnor började cykla till jobbet.

Kontakt: Richard Holden, Urban Design and Conservation, City Development, Bristol City Council. Tel: 0117 922 2950

Gender Equality and Plan Making - the Gender Mainstreaming Toolkit

Royal Town Planning Institute har skapat ett par verktyg för att arbeta med jämställdhet i fysisk planering, framförallt på lokal nivå, men även för de som är ansvariga för strategisk stadsplanering. En guide kring dessa verktyg kan laddas hem från Internet.

Internetsida: <http://www.rtpi.org.uk/download/765/Gender-Equality-and-Plan-Making-Mainstreaming-Toolkit.pdf>

Glasgow

I Glasgow har man bland annat arbetat med att utveckla och stödja ett utsatt och eftersatt bostadsområde kallat Govan, i centrala Glasgow, där 28 000 personer bor. Kring år 2000 började man att utarbeta åtgärder för att lyfta och stödja området både socialt och fysiskt. Metoden som man använde var *genusanalysis* (gender analysis) för att analysera hur man kunde förbättra de grönområden och parker som fanns inom området, för kvinnornas bästa. Kvinnorna såg dock inte sina behov som separata från barnens, så i praktiken innebar projektet bland annat att lekplatser och inomhusaktiviteter för barn planerades. Vidare omfattade den nya utformningen av grönytor och parker också säkerhetslösningar såsom förbättrad belysning, bredare stigar, öppna platser, övertäckta sittplatser som ligger nära men inte på lekplatser, samt transportmöjligheter mellan parker. De omformade parkerna och grönområdena planerades således direkt utifrån kvinnors erfarenheter och den blev därmed mer tillgänglig och användbar för hela lokalbefolkningen. Efter denna planeringsprocess öppnade dessutom kvinnorna i området ett drop-in-centrum för kvinnor samt organiserade en kvinnogrupp.

Kontakt: Oxfam ReGender (UK Poverty Programme)

<http://www.oxfam.org.uk/resources/ukpoverty/downloads/placeforeveryone.pdf>

Internetsida:

http://www.gendersite.org/pages/regeneration_oxfams_work_at_govan_uk.html.

Greater London authority

Myndigheten *Greater London Authority*, som är ansvarig för strategisk fysisk planering i huvudstadsregionen, har under flera år arbetat med att integrera jämställdhetsperspektivet på alla nivåer av planeringen. London har också historiskt sett arbetat mycket med kvinnor och planering och den kan förhoppningsvis influera andra städer både internationellt och nationellt.

Säkrare resa på natten

Projektet *Säkrare resa på natten* (Safer travel at night) är ett projekt kring förbättrad transport på natten. Projektet omfattar bland annat informationsspridning vad gäller faran att åka svarttaxi på natten.

Kontakt: Local Government Association

Internetsida: http://www.london.gov.uk/mayor/safer_travel/index.jsp.

Kvinnors säkerhet i parker och på öppna platser

Projektet *Kvinnors säkerhet i parker och på öppna platser* (Women's safety in parks and open spaces) (2004-2006) inriktades särskilt på fyra parker i London. Projektet genomfördes i samarbete med kvinnor boende i närområdena och stadsdelsadministrationen, parkskötare, polis, stadsplanerare, beslutsfattare och forskare. Projektet innebar bättre belysning och bra sikt, utan vegetation, samt rekommendationer kring bra skyltning, väl underhållna gator, byggnader och bänkar och andra utemöbler samt att undvika att bygga gångtunnlar. Projektet skapade även en webbaserad "verktygslåda" för att sprida kunskapen vidare. Den ska efterhand uppdateras med nya idéer. Även boken *What to Do About Women's Safety in Parks* publicerades 2007.

Kontakt: Women's design service

E-post: info@wds.org.uk

Internetsida: http://wds.org.uk/www/projects_parks.htm.

Att göra säkrare platser

I slutet av 1990-talet utvecklade *Women's Design Service* processen *Att göra säkrare platser* (Making Safer Places) i städerna Bristol, Wolverhampton, London och Manchester för att identifiera hur förändringar av den fysiska miljön kunde hjälpa kvinnor att vistas i och bruka stadsmiljön när de ville. *Women's Design Service* använde en övning kallad *fearometer* för att identifiera vad som gjorde kvinnorna rädda. Gruppdiskussioner arrangerades tillsammans med gemensamma promenader på gångvägar, och i lek-, fritids- och shoppingmiljöer. Kvinnorna utförde också en besiktning av sin stadsdel, eller park, för att identifiera kännetecknen i den fysiska miljön som kan uppmuntra till brott eller öka rädslan för brott. De formulerade också rekommendationer för förbättringar såsom att flytta viss vegetation, och att bygga grindar.

Kontakt: Women's Design Service,

E-post: info@wds.org.uk

Internetsida: http://wds.org.uk/www/projects_msp.htm.

Pilotprogram för trygghetsbesiktning i South Yorkshire

Lokala myndigheter i South Yorkshire arrangerade ett pilotprogram för att genomföra så kallade trygghetsbesiktningar när olika stadsdelar skulle utvecklas. Denna metod innebar att en grupp kvinnor, bosatta i området, gick en rundvandring i staden tillsammans med planerare som noterade kvinnornas åsikter i en planeringsskrivelse.

Kvinnodesigngrupperna

Grupper av kvinnor har bildat så kallade *Kvinnodesigngrupper* (Women's design groups) i Manchester, i tolv olika stadsdelar (bland annat i Islington) och i förorter till London för att erbjuda jämställdhetsfokuserad feedback på planförslag och vid utveckling av policy. Målet är att design och användning av den byggda miljön (transportsystem, vägar, parker, torg etc.) också reflekterar kvinnors behov och önskemål. Vem som helst som har intresse för lokala planeringsfrågor får delta i grupperna och en speciell målsättning är att etniska minoritetsgrupper och funktionshindrade kvinnor finns med. Grupperna träffas regelbundet för att lära sig mer om planering och för att utforma rekommendationer om sina lokala boendeområden. Organisationen *Women's Design Service* som driver *kvinnodesigngrupperna* sysslar också med egen forskning, utbildning och informationstjänst.

Kontakt: Women's Design Service

E-post: info@wds.org.uk

Internetsida: <http://wds.org.uk/>.

10 Tyskland

Planeringskontexten i Tyskland präglas av att medborgare ska ha möjlighet och rätt att delta i den fysiska planeringen. Detta sätt att involvera människor har lett till förbättringar när det gäller att se till både kvinnors och mäns intressen och erfarenheter i stadsplaneringen. Vidare har det de senaste tio åren bedrivits särskilda planeringsprojekt med jämställdhetsperspektiv under de senaste tio åren, i bland andra städerna Hamburg, Hannover, Heidelberg, Hagen och Berlin⁹. Det finns dessutom alltfler kommunala försök kring att införa trygghetsaspekten i stadsplaneringen och man har under de senaste åren också arbetat med trygghet utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Nedan presenteras ett antal projekt där jämställdhetsintegrering är i fokus. Jämställdhetsintegrering behöver i sig inte handla om trygghet men kan ses som ett verktyg eller en metod att nå trygghetsfrågorna.

Jämställdhetsintegrering inom urban utveckling

En viktig process inom detta område var Experimenteller Wohnungs- und Städtebau (ExWoSt) –projektet *jämställdhetsintegrering inom urban utveckling* (Gender Mainstreaming in Urban Development, 2003-2006). Syftet med detta projekt var att skapa gemensamma processer för kommuner att arbeta med jämställdhetsintegrering samt att bidra till erfarenhetsutbyte mellan kommuner. En analys visade att kommuner ofta har teoretiska

---

⁹ Gottman, Claudia & Segebart, Dörte. 1998. Berücksichtigung von Gender-Aspekten in der kommunalen Entwicklungsplanung. Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit.

och metodologiska problem när de söker tillämpa och genomföra jämställdhetsintegrering i den urbana planeringen. Det största problemet är att förena jämställdhetskunskap med specialiserad kunskap i stadsplaneringen. Projekt har genomförts i Alexanderplatz och Friedrichswerder-West i Berlin, i Bremen, Dessau, Freiburg, Bresigau, Hannover, München och Pullheim. (Se närmare under respektive städer nedan).

Kontakt: Stephanie Bock, Deutsches Institut für Urbanistik, Berlin

Tel: +49(0)30/39001-189

E-post: bock@difu.de

Jämställdhetsintegrering i planeringsprocessen, Berlin

Det har genomförts flera projekt i Berlin när det gäller ökad trygghet. När det gäller Alexanderplatz – ett av de största torgen i staden – genomfördes under åren 2002-2004 ett projekt som fungerat som en pilotstudie kring en planeringsprocess som använder jämställdhetsintegrering (*gender mainstreaming*). Genom att intervjua kvinnor före och under processen har kvinnors erfarenheter synliggjorts och beaktats. En expert på jämställdhetsintegrering har deltagit i den grupp som skapat den slutgiltiga planen. Detta sätt att arbeta med mainstreaming i planeringsprocessen kan användas av andra städer framöver.

Kontakt: Annette Bleidiesel

E-post: annette.bleidiesel@senstdt.verwalt-berlin.de

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/clin_005/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/ExWoSt/Downloads/ExWoSt_26-4,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/ExWoSt_26-4.pdf

Jämställdhet och grönområden i Berlin

I området Charlottenburg i Berlin har ett pilotprogram för kvartersförnyelse med jämställdhetsintegrering som metod genomförts under åren 2001-2005. I området Friedrichswerder-West, i Charlottenburg, har ett pilotprojekt genomförts med syfte att utifrån vetenskapliga metoder analysera och synliggöra mönster i användandet av grönområden. Syftet har också varit att samla kunskap vad gäller kvinnors och mäns samt andra gruppers behov och erfarenheter vad gäller grönområden. Analysen innebar bland annat en inventering av potentiella kvinnor som brukare av grönområdena samt en beräkning av nuvarande användare. Slutprodukten var riktlinjer för stadsplaneringen och landskapsplaneringen från ett jämställdhetsperspektiv. Utifrån denna analys har sedan en utveckling av kriterier som gynnar jämställdhet på planeringen utarbetats. Kriterierna används när park- och/eller stadsplaner utvärderas. Trygghetsaspekter är en del i detta.

Kontakt: Almut Jirku

E-post: almut.jirku@senstdt.verwalt-berlin.de

Kontakt: Annette Bleidiesel

E-post: annette.bleidiesel@senstdt.verwalt-berlin.de

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/clin_005/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/ExWoSt/Downloads/ExWoSt_26-4,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/ExWoSt_26-4.pdf

Jämställdhetsbedömningar i Berlin

I området Lichtenberg i östra Berlin har man genom olika projekt försökt att förbättra boendet med en stark betoning på jämställdhetsperspektivet. Man har därvidlag använt sig av jämställdhetsanalyser vad gäller behov och önskemål hos särskilt kvinnor. Analyserna har sedan integrerats i planeringsprocessen samt i implementeringen av planen.

Kontakt: Katrin Lompscher

E-post: katrin.lompscher@ba-libg.verwalt-berlin.de

Kontakt: Ulrike Kutscha

E-mail: ulrike.kutscha@ba-libg.verwalt-berlin.de

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/cln_007/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/WP/1998_2006/2006_Heft44_DL,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/2006_Heft44_DL.pdf.

Jämställdhetsintegrering i Bremen/Bremerhaven

Bremen är en traditionell hamnstad med ca 500 000 invånare som ligger i norra Tyskland. Man har arbetat med jämställdhet bland annat i ett pilotprojekt inom stadsplaneringen utifrån jämställdhetsintegrering, med särskild fokus på förnyelse av grönområden och planering av parker.

Kontakt: Susanne Paas, Senator für Bau, Umwelt und Verkehr Bremen

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/cln_007/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/WP/1998_2006/2006_Heft44_DL,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/2006_Heft44_DL.pdf.

Jämställdhetsintegrering i Dessau

Staden Dessau - i Sachsen-Anhalt med ca 80 000 invånare - valdes Staden Dessau - i Sachsen-Anhalt med ca 80 000 invånare - valdes av Bundesamt für Bauwesen und Raumordnung (Federal office for building and regional planning) som modell för tillämpning av jämställdhetsintegrering år 2004, eftersom det är en typisk medelstor östtysk stad med sjunkande befolkning (-20 % sedan 1990). Mängden kvinnor är större än män på grund av strukturomvandlingen. Målet med projektet var att söka skapa jämställdhet inom stadens stadsförnyelseprojekt. Samtidigt ville man integrera genus genom jämställdhetsintegrering av planeringssystemet. Målet för förnyelsen av staden var att förnya stadskärnan och att öka intresset för platser som inte (längre) var särskilt lockande för besökare.

Kontakt: Christiane Jahn, Satdsplanungsamt Dessau

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/cln_007/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/WP/1998_2006/2006_Heft44_DL,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/2006_Heft44_DL.pdf.

Jämställdhetsintegrering i Pulheim

Även staden Pulheim med runt 55 000 invånare - som ligger i Nord-Rein Westfalen alldeles i närheten av Köln – valdes som modellstad för metoden jämställdhetsintegrering under 2004. Det är en ekonomiskt stark stad och acceptansen för detta projekt var stort. Det fanns ett behov att förbättra offentliga parker, som var i dåligt skick och därmed hade få besökare. Målet var att öka människors möjligheter att använda parkerna samt att förbättra tillgängligheten. Genom jämställdhetsintegrering ville man att både kvinnor och män i olika åldrar skulle kunna använda dessa offentliga rum. Den lokala befolkningen fick delta i planeringen i stor utsträckning.

Kontakt: Ellen Cassens-Sasse, Ulrike Liebau och Birgit Venzke, Stadt Pulheim

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/cln_007/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/WP/1998_2006/2006_Heft44_DL,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/2006_Heft44_DL.pdf.

Framtidsworkshops, Heidelberg

När staden Heidelberg - en sydtysk stad med över 130 000 invånare – formulerade år 2000 sina visioner inför 2010, var det svårt för kvinnor att delta i denna process. Därför utvecklades en metodologi kallad *Framtidsworkshops* (Future Workshops methodology), vilken fokuserar på de människor som verkligen ska använda det planerade området, och inte enbart från experter och beslutsfattare. Dessa workshops tar hänsyn till de ibland begränsade möjligheter som kvinnor har när det gäller att delta. Det handlar om att exempelvis arrangera mötena i bostadsområden där deltagarna. Under mötestiden finns även professionell barnpassning. Metodologin innehåller endagsseminarier som har tre faser: kritik, utopi och realisation. Det lokala universitetets fakultet för samhällsvetenskap analyserar sedan resultaten och producerar en rapport om bland annat säkerhet/trygghet till stadsfullmäktige och den så kallade jämställdhetsavdelningen i staden. Processen har medfört bland annat bättre belysning och säkrare cykelrutter. Flera grupper har fortsatt sitt arbete även efter visionsprocessen och blivit permanenta.

Kontakt: Minu Hemmati, Office of the Mayor.

Tel: +49-6221-582 010, +49-6221-582 090/1090

Lingen

Centrala frågor i staden Lingen är hur staden bör vara designad för att barn, unga, kvinnor, män, äldre och invandrare ska kunna känna sig trygga under alla tider av dygnet. Dessa grupper av människor har egna nätverk som kommenterar trygghetsfrågor i stadsplaneringen. Vidare har ett samarbetskontrakt mellan dessa nätverk och den lokala polisen kommit tillstånd. Genom detta arbete kan politiker och planerare arbeta för att invånarna inte ska begränsa sina aktiviteter på grund av rädsla för brott.

Hannover

Flera andra projekt i olika tyska städer har förekommit på temat jämställdhetsperspektiv på stad- och tätortsplanering, bland andra i Hannover där programmet ”*Hannover schafft Platz?*” (1999-2009) hade som syfte att förbättra stadens torg och öppna platser. Syftet var att stadens invånare, särskilt kvinnor, skulle delta i planeringen.

Kontakt: Brigitte Vollmer-Schubert. Tel: 05 11/ 16 84-53 01

E-post: Brigitte.Vollmer-Schubert@Hannover-Stadt.de

Internetsida på tyska:

http://www.bbr.bund.de/cln_005/nn_21272/DE/Veroeffentlichungen/ExWoSt/Downloads/ExWoSt_26-4,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/ExWoSt_26-4.pdf

Kvinnor på väg om nätterna

Ett annat projekt *Kvinnor på väg om nätterna* (Frauen abends unterwegs) fokuserade på att förbättra järnvägsstationer för lokaltrafiken. Kvinnor deltog aktivt i utvecklingsprocessen.

Kontakt: Katja Striefler

E-post: katja.striefler@region-hannover.de

11 Diskussion

Under ett par månaders tid har Nordregio genomfört föreliggande uppdrag åt Boverket, med syfte att kartlägga intressanta exempel på trygghetsprojekt i stadsplanering utifrån ett jämställdhetsperspektiv. För att på ett effektivt sätt – givet en tidsbegränsad studie - kunna identifiera intressanta projekt och/eller exempel i de nordiska länderna samt Frankrike, Nederländerna, Tyskland, Storbritannien och Kanada, har vi använt oss av den så kallade snöbollsmetoden. Vi kontaktade ett antal relevanta kontaktpersoner i de olika länderna, som i sin tur kontaktade de rätta nyckelpersonerna. Fördelen med en sådan metod är att man på ett snabbt sätt kan få tillgång till relevant information i de olika länderna. Nackdelen är att det i vårt fall med begränsad tid inte varit möjligt att gå vidare i de fall där ”snöbollen inte kastats vidare”. Så är tyvärr fallet framförallt när det gäller Frankrike. Snöbollsmetoden verkar ha fungerat bra framförallt i Tyskland, Storbritannien och Kanada där e-post med intressanta projekt kontinuerligt nått Nordregio. Det kan även vara så att snöbollsmetoden fungerat bra i de länder där det pågår ett stort antal intressanta projekt utifrån vår frågeställning. Att antalet svar från exempelvis Frankrike varit få kan därmed reflektera att det bedrivs få projekt om trygghet i stadsplanering utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Viktigt att poängtera är också att vi i denna rapport framförallt tolkat begreppet otrygghet och rädsla i relation till brott. I en vidare diskussion kan det vara relevant att inbegripa andra aspekter av otrygghet såsom trafiksäkerhet och så kallade könskodade offentliga platser. Då uppdraget i det här fallet handlat om mäns våld mot kvinnor har vi valt att tolka otrygghet och rädsla i relation främst till brottslighet i offentliga miljöer och stadsmiljöer. Dock lyfter vi i rapporten fram en del exempel som behandlar jämställdhet i stadsplanering på ett bredare sätt än enbart trygghetsfrågor. I dessa exempel finns det utrymme att tolka otrygghet på ett bredare sätt.

Resultat från föreliggande förstudie visar att framförallt Kanada, Tyskland och Storbritannien är intressanta för fortsatta studier. Tyskland visar på en bredd av projekt vad gäller framförallt jämställdhetsintegrering i stadsplaneringen, vilket inbegriper trygghetsfrågor. Kanada har varit aktiva när det gäller trygghetsfrågor i stadsplaneringen från ett jämställdhetsperspektiv. Tendensen idag verkar dock vara att trygghetsfrågan skiftar fokus från ett jämställdhetsperspektiv till andra perspektiv såsom ungdomsperspektivet. I Storbritannien finns det idag ett stort antal projekt kring trygghet i stadsmiljöer från ett jämställdhetsperspektiv.

När det gäller de nordiska länderna visar det sig att insatserna är varierade. Enligt våra resultat drivs det i stort sett inga relevanta projekt på Island. I Danmark är antalet projekt få. I Finland finns det goda exempel på trygghetsprojekt, dock inte alltid med fokus på jämställdhet. I Norge har jämställdhetsperspektivet vuxit sig allt starkare i stadsplaneringen. Dock har vi haft svårt att identifiera projekt med fokus på trygghet i stadsmiljön. Antalet exempel från Sverige är många. Det är troligt att Sverige har ett stort antal projekt som är värda att studera vidare. Dock vill vi poängtera att snöbollsmetoden påverkat detta resultat, då våra kontakter i Sverige varit många redan från början.

I föreliggande rapport redovisas exempel på projekt i ett urval av länder. Det innebär att exemplen hämtats från länder och regioner där olika lagstiftning, riktlinjer och planeringstraditioner och kontexter för planering i allmänhet och stadsplanering skiljer sig åt. Utrymmet i förstudien har dock inte medgivit en fördjupande beskrivning av dessa olika traditioner och kontexter, men det är något som, enligt Nordregios bedömning, bör göras i ett nästa steg. I det steget kan intressanta exempel på projekt och arbete kring trygghet i ett jämställdhetsperspektiv väljas ut för att studeras vidare. Syftet med denna rapport har varit att ge en övergripande bild av situationen i de olika länderna för att bidra till fortsatta projekt. Exemplen från de olika länderna skiljer sig märkbart åt. Vi har valt att inte enbart presentera exempel som på enkom behandlar trygghet i stadsplanering från ett jämställdhetsperspektiv. Vi har även valt att presentera exempel som behandlar trygghet i stadsplaneringen eller jämställdhet i stadsplaneringen. Dock har vi uteslutit projekt som vi anser tappat sin relevans på grund av att de har många år på nacken eller att fokus är allt för långt ifrån uppdraget.

Bilaga 1

Kontaktpersoner

Danmark

Appel Kira Department of Gender Equality
Børresen, Sølv Karén, Statens Byggeforskningsinstitut
Carstad, Mette, Union for academic architects
Carsten Nielsen, Sofie, Department of Gender Equality
Djurhuus Merete, Det Kriminalpræventive Råd/Danish Crime Prevention Council
Feldbæk Søren, Department of Gender Equality
Frank, Peer, privat konsult
Gram-Hanssen Kirsten, Statens Byggeforsknings Institut
Grönlund Bo, Arkitektskolen, København
Herzberg Pernille, CUBUS Arkitekter
Hjorth Oldrup Helene, University of Copenhagen
Hoffer, Christina, By- og landskabsstyrelsen
Holek, Annette, Architects' Association of Denmark
Højgaard Jenssen Ellen, Dansk Byplanlaboratorium
Koch-Larsen, Michael, Department for Regional Development
Juul Helle, privat konsult
Madsen, Marie Louise, Kommunernes Landsforening
Nørgaard, Helle, Aalborg University, Danish Building Research Institute
Odense kommun
Pløger John, Roskilde University
Rasmusen Mette, Kommunernes Landsforening
Runge Peter, Rubow arkitekter
Simonsen Kirsten, Roskilde Universitet
Skousbøll Karin, Arkitektskolen, København
Stegmann Mortensen Jesper, Department of Gender Equality
Theil Nielsen, Randi, Kvinderådet /The Women's Council in Denmark
Thierry, Annette, Dansk Byplanlaboratorium
Thrige Laursen, Axel, By- og Landskabsstyrelsen (Miljøministeriet)
Vang Betty, Arkitekt MAA, Århus
Vestergaard, Hedvig, Statens Byggeforskningsinstitut
Witt, Helle, By- og Landskabsstyrelsen

Finland

Haiko Markku, Kommunförbundet
Kimari Riitta, Miljöministeriet
Koskela, Hille, Helsingfors universitet
Mikola, Sinikka, Kommunförbundet
Nikula Vivan, Regeringen, Åland
Rousu, Sirkka, Kommunförbundet
Saarinen Timo, Miljöministeriet
Virkamäki Mikko, Kotialue

Frankrike

Dubois Alexandre, Nordregio

Island

Ástgeirsdóttir Kristín, Jafnretti
Guðlaugsdóttir Ingibjörg, Department of Planning and Building in Reykjavík
Jónsdóttir Guðrun, Stígamótum
Jónsdóttir Salvör Alta Consulting.

Kanada

Adams, Shelley, City of Kitchener
Allard, Patrice, Ville de Montréal
Au, Wendy, City of Vancouver, City Manager's Office
Cajelait, Marcel, Ville de Montréal
Canuto Marisa, Femmes et villes international
Chrus, Christy, Town of Whitby
Gunn, Kate, City of Edmonton
Haddow, Rick, City of Calgary
Hoernig Heidi, Institut National de la Recherche Scientifique (INRS)
Justinich, Michael, Crime Prevention Ottawa
Klodawsky, Fran, University of Carleton
Knudsen, Kathy, City of Winnipeg
Kobayashi, Audrey, Queen's university
Leblanc, Tanya, Saint John Police force
MacDonald Joanne, Federation of Canadian Municipalities
Magee Turner, Barb, City of Waterloo
Miller, Elisabeth, City of Saskatoon
Perrin, Jim, Halifax Regional police services
Ramkhalawansingh Ceta, City of Toronto
Sadeler, Christiane, Community safety & crime prevention council, Waterloo
Schmidt, Treena, Safedmonton
Solomon, Janice, City of Regina
Talbott, Lance, City of Surrey
Thibaudeau, Sylvie, Ville de Québec
Thibault Charlotte, Conseil des Montréalaises
Travers Kathryn, Femmes et villes international
Viswanathan Leela, Queen's university
Wekerle Gerda R., York University
Wightman, Clive, City of Winnipeg
Whitzman Carolyn, University of Melbourne, Australia
Worsfold, Nancy, Crime Prevention Ottawa

Nederländerna

Droogleever Fortuijn, Joos, University of Amsterdam
Korporaal Piet, KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing
Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment (VROM)
Rotterdam City
Staats Henk, Leiden University
Verloo Mieke, Radboud University Nijmegen
van Zwam Cora, Planterra

Norge

Amdam Roar, Høgskulen i Volda
Ellefssen, Unn, Department of Regional Planning
Kleveland, Margit, Miljødepartementet
Moxnes Steineko, Jon, Nordregio
Torill Nyseth, Universitetet i Tromsø
Rudinow Sætnan, Ann, NTNU in Trondheim
Schanke Liss, Kommune-sektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
Schmidt Lene, Norsk Institutt for by- og regionforskning
Skogheim Ragnhild, Norsk Institutt for by- og regionforskning

Storbritannien

Brown, Martin, Birmingham City Council
Burgess Gemma, Cambridge Centre for Housing and Planning Research

Directorate of the Urban Environment, Dudley
Escott Karen, Sheffield Hallam University
Holden, Richard, Bristol City Council
Hinde, Andrew, University of Southampton
Greed Clara, University of the West of England
Local Government Association
Reeves Dory, University of Auckland
Smith Richard, Living Streets
Urban Design and Conservation Team, Bristol City Council
Wallace Barbra, Women's Design Service
Waring, Louise, Royal town and planning institute

Sverige

Länsarkitekter i samtliga län
Särskilt sakkunniga för jämställdhet i samtliga län

Tyskland

Bauer Uta, Büro für integrierte Planung, Berlin
Bauhardt Christine, Humboldt universität
Becker Ruth, University of Dortmund
Behrmann, Dirk, Landeskriminalamt Niedersachsen
Bock Stephanie, Deutsches Institut für Urbanistik
Kerstin Dörhöfer, Universität der Künste Berlin
Feministische Organisation von Planerinnen und Architektinnen - FOPA
Jurczyk, Karin, Deutsches Jugendinstitut
Kaiser Klaus, Fraunhofer-Informationszentrum, Raum und Bau IRB, Stuttgart
Löw Martina, University Darmstadt
Schmitt Peter, Nordregio
Spieckermann Holger, Fachhochschule Köln
Striefler Katja, Region Hannover
Szypulski Anja, University of Dortmund
Terlinden Ulla, University of Kassel
Thiessen Barbara, Deutsches Jugendinstitut
Vollmer-Schubert, Brigitte, Hannover-Stadt
Wohltmann Heike, plan-werkStadt